

ARTS

L'Acadèmia de Belles Arts
cumpleix 125 anys

Pere Font i Grasa

L'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell, fundació privada, és una entitat artística que enguany compleix els seus primers 125 anys de vida cultural activa. La seva participació en la vida ciutadana ha estat decisiva en moltes ocasions. Però com tota associació viva, i sense oblidar un important passat, els projectes de futur constitueixen l'eix central dels seus interessos.

Del rigor academicista impulsat pels fundadors l'any 1880, s'ha evolucionat de manera constant fins l'adaptació artística als nous suports; com ara la creativitat a través de la realització audio-visual, de la incorporació del vídeo, del DVD, o l'amplificació digital incorporada a les *performances* (revolucionàries dels anys seixanta o setanta...). És a dir, en aquest acotat temporal que ens transporta des del segle XIX al segle XXI, els artistes que sortien a captar els escenaris naturals (les excursions a *plen air*), com els actuals i més agosarats innovadors, troben aixopluc a l'Acadèmia. És de tots conegut que la seva principal preocupació és la de *"...Fomentar diferents activitats del món artístic, així com recolzar els artistes, com unes de les nostres preocupacions bàsiques"*.

Aquest 125 aniversari es vol fer coincidir amb la posta a punt de la pàgina web, que com a finestra oberta, podrà ser consultada sense límit de temps ni espai. Com sol dir-se en aquests casos, l'entitat navegarà per l'espai infinit d'Internet a l'abast de tothom: Com si diguéssim, a *plen air*.

QUER, VILA-CINCA I FIGUERAS

Situem-nos: L'últim terç del segle XIX, Sabadell era una ciutat amb una intensa, activitat industrial; riquesa que anava paral·lela a la deficient existència d'oferta de preparació cultural o artística, i per tant a l'escassetat de manifestacions en aquesta línia. Aquell any 1880 la ciutat era habitada per 18.248 persones. Va esdevenir un dels dos grans centres productors tèxtils llaners espanyols, amb un

creixement econòmic que va atreure població d'altres indrets. Mantenia una estructura social molt travada, tot i que es va fer més permeable amb el creixement d'unes capes socials mitges. És en aquest context que començava a tenir cabuda un art diferent del que fins llavors s'havia posat a la pràctica, ja no només s'encarregaven retrats de galeria o pintures decoratives per a les cases dels fabricants, sinó que es començava a valorar l'art per ell mateix, sense cap finalitat concreta, un art del qual es podia gaudir en exposicions temporals que els mateixos autors valoraven i que fins i tot era possible comprar.

Els inicis d'una activitat artística a Sabadell es poden resseguir gràcies als mestres de dibuix artístic de les Escoles Pies: Vilaseca i, sobretot, Ramon Quer, el seu substitut. Així, doncs, alguns dels que eren professors de dibuix de *Can Colapi* amb d'altres artistes van fundar l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell, el que podem considerar l'autèntic nucli de l'art sabadellenc. Els noms són, evidentment, Ramon Quer i Vidal, Joan Vila Cinca i Joan Figueras i Soler, (alguns autors hi afegixen Josep Espinalt, com també Frederic Olivier). La data oficial d'inauguració fou el 20 de setembre de 1880, mentre encara s'anava gestionant, en reunions al *Cafè Sabadellenc*, la creació de *L'Ateneu Científic, Literari i Artístic* que hauria d'allotjar-la. La primera manifestació pública de l'Acadèmia tingué lloc al saló d'exàmens dels Escolapis (actual seu de l'Ajuntament), l'any 1882. Al balcó principal de l'edifici hi fou col·locat un rètol amb lletres daurades on es llegia: *Belles Arts*. Foren convidats a aquesta manifestació de pintures i dibuixos, pintors catalans

coneguts com: Eliseu Meifrèn, Ramon Martí i Alsina, Santiago Rusiñol, Modest Urgell, Marià Vayreda i Joaquim Mir. La majoria d'obres, però, pertanyien a artistes sabadellencs: Joan Vila Cinca, Ramon Quer, Joan Figueras, Narcís Giralt, Josep Juliana, Frederic Oliver, Josep Espinalt i Josep Oriol Bernadet. Així com també surten dos nous artistes sabadellencs que no figuren entre la colla dels fundadors: Josep Casanovas Clerch i Josep Figueras, com també el barceloní Antoni Coll i Pi, que estigué molt vinculat amb els artistes locals.

Vila Cinca i Figueras, del grup iniciador, seran els dos únics artistes que tindran una formació acadèmica. Figueras abandonarà, però, la pintura cinc anys més tard, per dedicar-se al negoci familiar. Només Vila Cinca tindrà un futur d'artista professional, encara que cenyit gairebé sempre a l'àmbit local.

Pel que fa als iniciadors, ja queda escrit que en Ramon Quer era el professor de dibuix; Joan Vila Cinca, deixeble a Barcelona d'Antoni Caba i de Tomàs Moragas, aquest darrer amic i col·laborador de Fortuny; i Joan Figueras és fill d'un fabricant i té, per part de mare, ascendència olotina. Són gent d'edats i de situacions socials diverses: Joan Vila Cinca (nascut el 1856) i Joan Figueras (nascut el 1963). Ramon Quer, pare del futur ceramista noucentista Francesc Quer, és més gran (havia nascut a Cardona el 1829).

Un fet poc divulgat situa l'arribada a Sabadell, deu anys abans, als voltants de l'any 1870, d'un grup de barcelonins que fugien de la febre groga que assolava la capital. Cal consignar el pintor, i sobretot escenògraf, Francesc Soler i Rovirosa i el pintor de temes històrics Francesc Sans i Cabot. Al voltant d'aquests artistes professionals es va formar un grup d'admiradors, molts d'ells deixebles de Quer, que sortien a dibuixar, amb Soler, Saus, Juliana... al bosc de can Feu i a altres indrets del rodal, que aleshores era plenament bucòlic. També la febre groga porta a Olot

nombrosos artistes, amics dels germans Vayreda. La influència del model del "Centre Artístic d'Olot" i de "l'Escola Elemental" en la creació de l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell, prové de les estades de Joan Figueras a Olot mateix, d'ençà el 1877. L'agost del 1880 —any de la fundació de l'Acadèmia sabadellenca—, Figueras exposa a la col·lectiva del *Centre Artístic*, juntament amb el seu mestre barceloní, Tomàs Moragas. Hi coincideix amb Tamburini, de la família del fabricant tèxtil sabadellenc del mateix cognom.

Darrera dels fundadors, hi ha un grup nombrós d'artistes i seguidors. En especial, Josep Espinalt, però també: Marià Burguès, Miquel Sallarès, Didac Isanda, Narcís Giralt, Francesc Pult, Josep Casanovas, Antoni Coll. Però el primer artista realment sorgit de l'aprenentatge rebut a l'Acadèmia, serà Antoni Estruch (1872-1957), conegut com "el segon Fortuny", que completà formació a Roma i a París, i després viatjarà a Terra Santa per trobar temes per a una extensa obra de caire bíblic.

ABSTREURE'S DEL MÓN INDUSTRIAL

Tal com ho analitza en Joaquim Sala Sanahuja: "Ha de quedar ben clar que l'Acadèmia és des del primer moment una entitat d'ensenyament. No és pas, com ho van ser la majoria d'ateneus, cercles, casinos i clubs catalans, una pantalla per dissimular una timba de joc -el joc i l'alcohol són, durant el segle XIX, els grans flagells de la societat-, sinó un grup d'apassionats de les arts que miren de comunicar-se entre ells i de constituir una escola".

D'una manera encara més gràfica, en Plàcid Garcia-Planas, recull el testimoni de Vila Arrufat en parlar del seu pare Vila Cinca: "Van crear l'Acadèmia per abstracteure's del món industrial i imaginar-se'n un altre immensament més gran, bon tros incoherent com s'escau a unes imaginacions juvenívoles i fogoses (...) Tots plegats van aconseguir entre pinzells i xemeneies, l'art de la transversalitat social. Perquè a les golfes del carrer de Sant Pau s'hi va trobar tota mena de gent, nois anarquistes i nois de casa bona, gent esperitista i gent per a la qual el liberalisme era pecat. Imaginant el món immensament més gran que volien pintar: en una ciutat sense temps per valorar la pintura".

Aquella activitat duta a terme als afores de la ciutat, i més enllà: Sant Quirze Safaja, Castellar, Castellterçol, Sant Llorenç del Munt... tenia com objectiu la moda de captar el paisatge, en un clar seguiment de l'escola olotina. D'aquestes excursions artístiques en resten naturalment les obres pictòriques (al Museu de Belles Arts o en col·leccions particulars), però també les imatges fotogràfiques captades per en Francesc Pult i en Joan Vilatobà. També es conserven imatges

de les sessions al local social –que fins a la creació de l' Escola Industrial va servir d'aula i de sala d'exposicions alhora, eren dedicades sobretot a la natura morta i a la còpia; i de vegades al model, en general els homes vells que va fotografiar Vilatobà, més endavant un boxejador, i escasses vegades al model femení. Mai al nu femení, que va ser causa de discussions i de greus dissidències.

EXPANSIÓ I COMPROMÍS

L'Acadèmia es va anar consolidant malgrat els continus canvis d'estatge social. Participà de la creació de l'*Escola Industrial d'Arts i Oficis de Sabadell*, i de la primera associació de Música de Catalunya l'any 1920. Més endavant, un cop acabada la guerra civil, recupera l'activitat i assoleix fites molt altes: exposicions de Picasso, Lucio Fontana; formació del grup de pintura d'acció *Gallot*, etapa de col·laboració amb Joventuts Musicals; de *jam-sessions*, amb l'actuació de la banda de jazz del portaavions Saratoga. Època de les *Biennals d'Art*; exhibició de les col·leccions Roca Estapé d'escultura romànica i gòtica. En aquest compromís amb la ciutat, destaca la creació de la revista *TS* -coeditada amb *Els Amics de les Arts de Terrassa*- que arriba a publicar set números entre els anys 1971-1976. També produeix un gran impacte a la ciutat l'alternativa *Sala Tres*, amb la polèmica mostra *Neon de suro*. L'expansió i el compromís arriben al món del teatre amb la creació de l'*Aula de Teatre de l'Acadèmia de Belles Arts*, que produeix les obres: *Uap Al*, *Manchester of Catalonia*, *Totalmundi*, *Un pesic al melic*, *Almanac intermitent*, *Les bruixes de Caldes*. En aquesta etapa destaquen les exposicions del fons d'art del Banc d'Europa, la d'homenatge a Lola Anglada, i *Entre límits*, a Carlos Mensa.

Tot plegat és un petit mostrari del que s'ha portat a terme des de l'entitat per tal d'oferir als socis i al públic en general la varietat dels moviments artístics en les seves diferents disciplines. No cal dir que en futures edicions anirem detallant algunes de les realitzacions que al llarg dels anys s'han acollit i que en aquest primer avançament no ens hi podem esplaïar.

El mes de maig de l'any 2000, poc abans que celebrés els 120 anys d'història, l'entitat es constitueix davant de notari com a Fundació Privada, passant a ser propietària de la seva seu social del Passeig Manresa nº 20. A les tres sales d'exposicions, hi han penjat les seves obres en els darrers temps, entre d'altres: Albert Ràfols-Casamada, Antoni Taulé, Jaume Mercadé, Joan Vilacasa, Francesc Bordas, Miquel Forrellad, Joan Hernández Pijuan, Oriol Vila-Puig, Ramiro Fernández, Raimon Roca, Ramon Calsina, Roman Vallès, els Pitxot, Xavier Oriach...

L'Acadèmia de Belles Arts també compta amb un *Auditori* de 100 places. És equipat amb un piano de quart de cua, tot oferint la celebració d'audicions, recitals, concerts, teatre de cambra, conferències i

ELS ESPAIS I LES ACTIVITATS DE L'ACADÈMIA

Aula de dibuix.- Per tal de perfeccionar el dibuix del cos humà, s'organitzen periòdicament seminaris d'anatomia artística amb presència de models masculí i femení de 3,5, 10 i 15 minuts de durada.

Taller d'aquarel·la i dibuix.- Taller d'inici i perfeccionament alhora, que compta amb la direcció d'un artista reconegut i amb molts anys d'ofici que vertebrava, orienta i anima el curs.

Taller de pintura i dibuix.- Taller que compta amb la direcció d'un artista reconegut i amb molta pràctica, responsable del curs en el qual s'ensenyen diferents procediments artístics: oli, acrílic, pastel, linogravat... També es fan debats amb pintors, historiadors i crítics.

Taller de pintura.- Obert a aquells pintors membres col·laboradors de l'entitat, que vulguin un espai on pintar lliurement, fer-hi trobades i intercanvi d'experiències.

Altres matèries.- Coincidint la disponibilitat d'experts amb l'interès del públic en l'aprenentatge i pràctica d'altres matèries, s'han celebrat seminaris i cursos d'escultura i d'estampació, així com d'inici a l'estudi de l'art modern i contemporani; la qual cosa fa que es contempli la possibilitat de repetir aquestes ofertes o bé d'altres disciplines, en la mesura que les disponibilitats ho permetin.

Arxiu i biblioteca.- Important fons documental per l'estudi de l'art sabadellenc, però també de l'art català en general, així com d'una interessant col·lecció bibliogràfica. Tot plegat degudament inventariat i catalogat per tal que la consulta sigui còmoda.

Sala DVD.- Es disposa d'un espai amb aparells adients per l'enregistrament, activitats i ensenyament audio-visual.

Fons d'art.- L'Acadèmia custodia un important fons d'art que es nodreix de les donacions dels artistes que hi exposen. Al llarg de la història l'entitat ha rebut obres d'alguns dels artistes més importants de l'art català. Aquest fons s'exposa als espais lliures de l'estatge social.

Sala Marian Burqués.- La grandiosa llar de foc, obra mestra de l'insigne terrissaire i popular cronista del Sabadell que va veure néixer l'Acadèmia de Belles Arts, presideix el *hall* de la seu social.

Sala de Juntes.- Espai per a reunions, on també es porten a terme altres activitats com classes teòriques, seminaris, recepcions, etcètera.

Art a l'abast.- Servei de gestió i venda d'obres d'art de diferents artistes. Es tracta d'obres realitzades en tècniques diverses, sobre diferents suports i d'estils i tendències molt variats. L'objectiu d'aquest servei és posar a l'abast dels membres col·laboradors i del públic visitant, art contemporani en condicions avantatjoses. Tant les obres com els artistes són renovats periòdicament. Sovint se'n pot veure una selecció a la Sala 3, si bé existeix un dipòsit amb la resta d'obres confiades en aquell moment a aquest servei. Es disposa d'obres d'artistes com: Pepa Beotas, Madaula, Quim Montserrat, Sanromà, Assumpció Oristrell, Taulé, Josep Vilalta i un llarg etcètera.

subhastes, presentacions editorials... Per l'**Auditori** hi han passat conferenciants com en Salvador Pàniker, Josep Maria Ainaud, Enric Jardí o Joan Vilacasa; concertistes com: Claudi Arimany, Michel Wagemans o Josep Lluís Puig. La seva orientació artística actual, permet donar pas a nous valors en formació, gràcies a les col·laboracions establertes amb el Conservatori Superior de Música de Sabadell; el Conservatori Superior de Barcelona; el Conservatori del Liceu; l'Acadèmia Marshall; el Conservatori de Música de Donostia; el Conservatori Pablo Sarasate de Pamplona, etcètera. És en aquesta vessant musical que l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell col·labora amb els concursos internacionals de piano Ricard Viñas i l'Internacional de piano de Donostia. Tot aquest seguit de col·laboracions ofereixen resultats notables i reforcen la projecció artística de l'entitat.

L'Acadèmia de Belles Arts es regeix per un Patronat i una Comissió Delegada presidida en l'actualitat per Ramon Gabarró; amb Maria Dolors Forrellada com a sots-presidenta i Ricard Calvo Duran, de director artístic, amb diverses vocalies representatives de cada secció o àrea de l'entitat. Tot l'equip treballa activament en aquests mesos previs a la data fundacional del 20 de setembre preparant un seguit d'actes socials i culturals dels quals s'informarà oportunament.

(Redactat per Pere Font Grasa a partir de textos d' **Andreu Castells Peig**; **Joaquim Sala-Sanahuja**; **Esteve Deu Baigual**; **Josep Casamartina Parassols**; **Engràcia Torrella Suñé**; **Plàcid Garcia-Planas** i **Ricard Calvo Duran**)

ESTATGE SOCIAL: D'HERODES A PILATS

Els pintors Quer, Figueras, Vila i Espinalt, posen en marxa l'Acadèmia amb molta voluntat i poca virolla. Decidits, lloguen al cotxer Silvestre, una sala amb alcova a la casa on vivia del carrer Sant Pau. Una tarima, quatre cavallets i poca cosa més constituïen tot el mobiliari del local, destinat a dibuixar al natural. Quan un pidolaire amb un cap interessant i barba ben poblada es deixava contractar per model, els alumnes se sentien satisfets per la naturalitat de la figura que podien plasmar damunt la tela. S'explica una anècdota que ha passat d'una generació a la següent durant aquests 125 anys. Resulta que un cop establert el contacte amb un vagabund, amb aspecte d'apòstol barroc; amb pèls pels quatre costats, brut, lleganyós... aquest va tornar a la sala de dibuix al natural a l'hora prevista: pulcre, afaitat, net i polit, desapareixent per complet l'aspecte que volien plasmar aquells pioners de l'Acadèmia. El frustrat model mai no va arribar a entendre com l'havien rebutjat després de l'esforç de fer-se la higiene completa per anar a la *feina*.

No és menys curiós el periple urbà que ha recorregut l'Acadèmia fins el seu actual local social. En Josep Casamartina i Parassols relatava en el seu article *El viatge sabadellenc de l'Acadèmia de Belles Arts*, publicat al llibre: *Els inicis de l'Acadèmia. La generació del segle XIX*, aquesta mudança continuada que al llarg dels primers noranta anys (gairebé un segle!!!) els fa anar d'un costat a l'altre de la Rambla; curiosament sempre al voltant del mateix veïnat

*"Més enllà de la normalitat i el confort de l'actual estatge (Passeig Manresa, 20), l'Acadèmia ha anat d'Herodes a Pilats, fent cercles concèntrics per tot el veïnat. D'un casalot del carrer **Sant Pau**, on sembla ser que va néixer, a l'**Ateneu** del mateix carrer, on va florir; per passar a la Rambla al costat de **ca l'Oliver**, en un bonic local que semblava ja un lloc definitiu decorat expressament per Josep Renom cap el 1908. Però. Després d'unes petites reformes, que segons Vila Arrufat van ser fetes cap el 1918, a cura d'Enric Palà, Rafael Durancamps i ell mateix, l'entitat retornava esperitada al carrer Sant Pau, l'any 1920, aquesta vegada acollida generosament al **Casino**. Encara no havia passat un any, que s'instal·lava de nou a la Rambla, just al costat d'on havia estat. Ara, la seu estava a les voltes de **ca l'Oliver** cobertes i decorades feia ben poc per l'arquitecte Renom com a seu de **La Gremial**. Era un lloc elegant, amb vidres emplomats, aranyes, butaques i aires de gran ciutat, molt adient per a una institució artística.*

*Poc a poc, una certa decrepitud va anar envaint el local i, a finals dels anys vint, l'Acadèmia tornava una altra vegada al carrer de Sant Pau, per instal·lar-se de nou al **Casino**; al saló de La Peixera situat a la planta baixa. El lloc tornava a semblar un emplaçament adequat i definitiu, potser per això s'hi va instal·lar la fabulosa llar de foc de Marià Burguès, que el terrisser anarquista havia donat, feia anys, a l'entitat. Aquí l'Acadèmia hi va durar molt temps, però el 1962, el Cercle Sabadellès va rescindir el contracte per poder disposar de tot el local -per acabar enderrocant-lo- i, coincidint amb les desastroses riuades (setembre) d'aquell any, l'Acadèmia es va instal·lar, a precari, en un local parroquial del carrer **Baix de l'Església**. Finalment, a mitjan anys seixanta, l'Acadèmia de Belles Arts va arribar a estrenar seu pròpia amb totes les de la llei, al flamant i més aviat anodí **Passeig de Manresa**. L'entitat comptava llavors gairebé noranta anys.*

Aquesta vegada, la decoració va anar a càrrec d'Antoni Vila Arrufat i, per sort, encara se'n conserva una bona part. L'Acadèmia finalment disposaria de diverses sales d'exposició, de teatre, de biblioteca, despatxos, sales de junta i de trobada. Vila va reinstal·lar la llar de foc de Burguès en un lloc preferent i fet a mida, donades les enormes proporcions del singular element ceràmic; venia a ser una mena d'homenatge als fundadors i, a la vegada, un símbol d'emplaçament definitiu. Era el punt d'arribada, el final d'un curiós i llarg viatge per la ciutat"